

ARANYBETŰKKEL EMLÉKEZÜNK

Milyen természetesnek tűnik minden brassói lakosnak, hogy vasárnaponként, vagy visszatérő ünnepnapokon modern vonalú templomtornyunkban megkondulnak harangjaink és hívógató szavukra a nagy város különböző részeiből unitáriusok sereglenek e helyre. Rokonok, ismerősök, jóbarátok köszöntik itt egymást, majd beülve megszokott helyeikre, buzgó imával, az evangélium hallgatásával, sokan közülük soha máshol nem, csak itt énekelve, töltenek el egy magasztos, ünnepi órát. Megpihenni, megnyugodni, az élet küzdelmeihez új erőt meríteni jönnek ide valamennyien.

Hazulról hazajön ide mindenki, mert amint magunkénak mondjuk családi otthonunkat, ugyanúgy mondja unitárius egyházközösségünk minden tagja közös tulajdonának ezt a templomot. A mindenkor Brassóban élő unitáriusoké itt minden, kiket bárholnan hozott ide sorsuk, kenyérkeresetük, boldogulási vágyuk, e város falai közé kerülve tulajdonosaivá válnak e közös vagyonnak, tagjaivá egy rokon lelkületű közösségnek. Tagja lesz itt mindenki egy nagy családnak, mely együtt tud örvendezni az örvendezőkkel, osztja mindenki bánatát, s aki keresi, itt mindig megértő testvéri lelkekre talál. Közös a gond, közös a cél, közös az elért eredmények feletti örvendezés is.

Ne feledjük, hogy nem volt ez így minden időben. Boldog emlékű szüleim elbeszéléséből tudom, hogy amikor a századfordulón Brassóba jöttek megtelepedni, más kép fogadta őket. Egy omló, régi falakkal körülvett soknyelvű, sokféle felfogású emberekkel benépesített, fejlődésben levő város fogadta őket. Tizenhat templomban szóltak vasárnaponként a harangok. Ők azonban, kik Medesérről, egy szintiszta unitárius faluból jöttek, itt is hittestvéreiket keresték. Sokáig hiába, mert e városban talpalatnyi föld vagy még csak bérelt ingatlan sem volt az unitárius közösségé. Már létezett ugyan egy inkább csak papíron és néhány buzgó hívó lelkében élő leányegyházközség, melynek azonban semmi központi helye nem volt. Csak havonta egy vasárnap és sátoros ünnepek másodnapján jött el ide valamelyik környékbeli egyházközség unitárius lelkésze, hogy a református templom vendégeként néhány itteni hívünkkel találkozhasson. Nehéz gondok, kínos megpróbáltatások után jutott el végre az itteni unitárius eklézsia odáig, hogy rendes lelkésze s legalább fogadott papilakban valami központi irodája lehetett. Mostani püspök urunk édesapja, néhai Kovács Lajos mint helybeli lelkész még sokszor volt kénytelen idegen szószékekről ismételni a bibliai idézetet, hogy: „A rókáknak barlangjok, az égi madaraknak fészkek vagy, de az ember fiának nincs hova fejét lehajtania.“ És az egyre szaporodó unitáriusok felfogták, megértették a hívó szót, felsorakoztak nagy akarással küzdő lelkészük mögé, és meglett a brassói templom. Az itteni hívek jól megtanulták az egykor kiszólt, majd szállóigévé magasztosult nagy igazságot, hogy: „Egynek minden nehéz: sokaknak együtt semmi sem lehetetlen!“ Ez a templom örökre szimbóluma marad a kis és nagy erők összefogása értékének és az egy cél felé törekvés törhetetlen diadalának.

Sokan sokáig hajlamosak voltak arra a történelemszemléletre, hogy csupán ez a nagy vonalakban körvonalazott kép a brassói unitárius-múlt. Anélkül azonban, hogy az utolsó száz évben lefolyt egyházközség-szervezés és templomépítés értékéből bármit is le akarnánk vonni, le kell szögeznünk, hogy e városban sokkal régebbi az unitárius emlékek kezdete. Valamikor e város iskolájában tanult és tanított Dávid Ferenc, aki később férfivá érve és egyházalapítói tekintélyében megnöve, egy alkalommal visszatért ide, és az itteni Péter és Pálról elnevezett székesegyházban hittérítő prédikációt mondott. Krónikák feljegyzése szerint ez pontosan az Unitárius Egyház megalapításának évében, 1568-ban volt, és minden valószínűség szerint Brassó magyar ajkú lakosságának nagy része unitárius vallásra tért és eklézsiát alakított. Székely Sándor egykori történész püspökünk szerint ez az egyházközség 1622-ig, azaz több mint félszáz éven át fennállott. Létezését akkor erőszak döntötte meg, de mint bűvópatak, egyházalakítási kísérletek később is kitörttek, sőt létezésükről az elrúgt évtizedek alatt sikerült pontos adatokat is felfedeznünk. Például láttunk a városi Levéltárban eredeti okmányokat, melyek 1777-ből hiteles tanúbizonyosságot nyújtanak az itt a Hosszú utcában, ma 191. számú házban létezett kis egyházközségről és annak megdúlásáról. Kolozsvárt talált iratok igazolják, hogy voltak lelkes vezetők, mint például bizonyos Székely Kata kuratrix és Kováts Mihály megyebíró, Dakó Sámuel jegyző és Kállay János pénztáros, kik itteni névtelen unitárius elődeinket valamilyen eklézsiában még 30 esztendővel később is össze tudták tartani.

Nem véletlen hát, hogy most, amikor szépen megújított saját templomunkban ünnepelhetünk, arra is gondoltunk, hogy múltunk nagy eseményeit aranybetűs márványtáblán örökítsük meg. E tábla szövege, ami máától kezdve itteni múltunk bizonyítéka lesz, a következőleg igazít el:

NEVEZETESEBB EMLÉKEZTETŐK

a brassói unitárius eklézsia történetéből:

1568. febr. 12. Prédikált Dávid Ferenc e városban.

1777. Első írott emlék a Hosszú utcai imaházról.

1885. apr. 6. Megalakult itt a leányegyházközség.

1925. május. A Rózsatér-i épület megvásárlása.

1936. május 17. Felavatták a jelenlegi templomot.

Egyházközségünk épületében ez már az ötödik márványtábla, amit nagynevű elődeink emlékére és munkájuk megbecsülésének jeléül helyeztünk el. Az egyházközség néhány nagynevű munkását így szeretnénk a jelen és a jövő elé követendő mintaképnek állítani.

Templomépítő nagy papunk kapta az első táblát ezzel a szöveggel:

KOVÁCS LAJOS

esperes — lelkész

1915. V. 9. — 1942. X. 20.

e szent hajlék építésénél

múlthatatlan érdemeket szerzett.

Emlékének kegyelettel áldoz

Az Unitárius Egyházközség 1943. V. 9.

Második lelkészünk táblájának szövege ez:

FEKETE LAJOS lelkész. A brassói unitáriusok órálló papja.
1942 — 1945.

Harmadik táblánk szövege:

DR. KÖVÁRI JAKAB
lelkész — teológiai tanár
1945 — 1957

... bizzatok az Úrban
Zsolt 4:6

E három tábla elhunyt és arra érdemes lelkéseink emlékét kívánja megörökíteni, kik hivatástudatból szentelték életüket a közösség szolgálatnak.

Egyházközségünk azonban nem feledkezett meg világi vezetőiről sem. Tanácstermünkben őrzünk egy díszes nagy táblát, ahol hűséges, szorgalmas előjáróink neveit akarjuk megmenteni a feledéstől. Sajnos történelmünk három századából a már említett neveken kívül többet nem tudunk, mert azokról az időkről, amikor ők egyházművelői szolgálatot végeztek, eddig nem sikerült írott nyomokat találni. Annál jobban ismerjük az utolsó száz esztendőben itt tevékenykedett atyáinkfiatét, kikre mindig hálával és kegyelettel gondolunk.

Sem valamennyi nevét, sem egyházközségünk részletes történetét ez alkalommal nem mondhatjuk mind el. Mégis ez utóbbi táblán szereplők közül néhány elköltözött munkáját külön is méltatni szeretném.

KILLYÉNI ENDRE nevéhez szorosan hozzáfűződik az 1885-ös leányegyházközség alapításának emléke. Az ő hozzáértése, lelkesedése, kitaratása és mások munkába állítása nélkül ez a nagy próbálkozás nem indulhatott volna be. Utána mindjárt VERESS GYÖRGY emléke előtt kell tisztelegnünk, ki előbbinek nemcsak mindenben hű munkatársa volt, de vállalása szerint az eklézsia első jelentős anyagi alapját összegyűjtötte. Nehéz időkben kimagasló egyházművelői és -építő munkát végeztek itteni egyházközségi főgondnokaink, mint VERNES ISTVÁN dr., HALMÁGYI GÁBOR mérnök, KERÉKES ISTVÁN dr. és ZOLTÁN GYULA dr. Nagy és merész vállalkozás volt KÁDÁR SÁNDOR pénztáros részéről az egykori Rózsater 10. szám alatti ház megvétele, ez azonban később a templomalap megteremtését és megtartását szolgálta. Ne feledjük el néhány „nagy” jelzővel illelhető volt gondnok nevét se, kik cselekvő, vezető egyéniségek voltak, mint GERGELY SÁNDOR, FAZAKAS JÓZSEF és BÁLINT JÁNOS. Különösen utóbbi végzett kiemelkedő munkát a templomépítés alkalmával. A jegyzők sorából is kiemelkedik néhány nevezetes név, mint VÉGH MÁTYÁS, TÖRÖK SÁNDOR és SATA JÓZSEF, kik korabeli krónikásként alkottak maradandót. A pénztárosok közül is élre kívánkozik a BENEDEK DÉNES és EINZIG JENŐ neve, kik hosszú időn át hűséggel végezték bizalmi tisztségüket. Volt néhány keblitanácsos is, ki kortársai fölé tudott céljaival, tetteivel emelkedni, mint például ALBERTFY SÁNDOR, ki egymaga hitelre templomot akart építeni a közösségnek, HOCH JENŐ mérnök és KO-

MIS JÓZSEF, ki a tevőleges köz munkában volt mindig az elsők között. Néhány nőtestvérünk is tudott kimagasló eredményt elérni. Ilyen volt PRESZNER PÉTERNÉ nőegyleti elnök, kinek munkája eredményeként sok e templomba beépített téglá őrzi emlékét. Utána KADÁR SÁNDORNÉ neve kell hogy következzen, ki református létére férje halála után teljesítette annak végakarátát és ajándékozta meg templomunkat az azóta is szüntelen kongó két szép harangunkkal.

Végigtekintve egyházközségünk történelmén, örömmel állapíthatjuk meg, sokan megérdemelnék még, hogy nevüket fénylő aranybetűkkel örökítsük meg. Talán betelnék templomunk egyik belső fala, ha valamennyi adakozó, jótevő és e közösségért valamit tevő nevét mind kőbe akarnánk vésni. Hisszük és reméljük, hogy áldozatuk követendő példaként fog élni tovább, és a jövőben is hatni fog.

SZÓSZÉK – ŪRASZTALA

DR. KOVÁCS LAJOS

AZ ISTENI MEGBÍZÁSRA ADANDÓ VÁLASZ

Ézs 1,18; Jer 1,4—9

Gyakran hangzik a megállapítás, hogy az unitárius vallás az Ūjszövetség vallása. Ez a tétel azonban vallásunk sajátosságaképpen csupán abban az értelemben fogadható el, hogy hitéletünkben és szószéki szolgálatainkban az Ūjszövetség központibb helyet foglal el, mint az Ōszövetség, mert vallásunk alaptételei a Jézus tanítását magábanfogaló evangéliumokban, tehát az Ūjszövetségben található meg. Több mint négyszázéves történelmünk folyamán vallásunk életében minden időben jelentős szerepet játsztak azok az őszövetségi könyvek is, amelyeknek szerzői feltétlen istenhitükkel és korukat messze megelőző, sok vonatkozásban forradalmi tartalmú valláserkölcsei mondanivalójukkal a jézusi evangélium előkészítői voltak.

Ebben a tekintetben első helyen állanak az őszövetségi próféták, az Isten embereinek nevezett, félelmet nem ismerő, még a királlyal is szembeszállani kész nagyszerű férfiak, akik meggyőződésük szerint azt hirdették vagy azt vetették papírra, amit Isten velük az elragadtatottság, az egyedülálló lelki élmény, az elhívó látomás rendkívüli pillanataiban közölt, és ami őket prófétákká magasztosította.

A felolvasott két bibliai rész szerint ilyen elhívó látomásban részesült két és fél ezer évvel ezelőtt Ézsaiás, majd több mint száz évvel később Jeremiás, amelyek őket egész életükre szólóan Isten üzenetének megingathatatlan, öntudatos szószólóivá tették.

* * *

A mai napon gondviselő Istenünk jóvoltából ezzel az ünnepi istentisztelettel Teológiai Intézetünk unitárius vallású hallgatói, tanárai és alkalmazottai részére megnyitjuk az 1978—79-ik tanulmányi évet. Feltesszük a kérdést: mit űzen az útnak indulás órájában a két felolvasott alapige? Megállapíthatjuk, hogy űzenetük általánosságban szól a gyülekezet minden egyes tagjához, de fokozott hangsúllyal hangzik ifjaink felé, akik ebben az évben tanulmányaikat folytatják, és azok felé is, akik a mai nappal válnak lelkészi szolgálatra készülő hallgatókká.

* * *

Ézsaiás próféta elhívó látomása a tudósítás szerint a jeruzsálemi templomban ment végbe. Ō maga Istent nem, csupán fényes trónját és ragyogó palástjának a szélét látta. A templom kápráztató fényében szeráfoknak nevezett óriási lények ajkain hangzott a dicsőítő ének: „Szent, szent, szent a Serege Ura; teljes mind a széles föld az ű dicsőségével.“ Közben a szeráfok egyike az áldozati oltárról egy fogóval egy izzó széndarabot emelt fel, azzal a prófétához repült, és ajkait megérintette, miáltal ű megtisztulva hallhatta Isten hozzá intézett szavait: „Kit küldjek el? Ki megyen el nekünk?“ A próféta pedig mély, remegő áhítattal és túlaradó boldogsággal így felelt: „Imhol vagyok én, küldj el engem.“

Jeremiás is, Ézsaiáshoz hasonlóan, még egészen fiatal volt, amikor elhívó élményben részesült. Így szólt hozzá Isten: „Prófétának rendelvek téged a népek közé.“ Jeremiás azonban így felelt: „Ah, ah, Uram, Isten én nem tudok beszélni, hiszen ifjú vagyok én.“ Isten azonban így folytatta beszédét: „Ne mondd ezt: ifjú vagyok én, hanem menj mindazokhoz, akikhez küldelek téged, és beszéld